...hael Korybut

Zawadzki Casimiri: Gloria orbi Sarmatico consensu monstrata a Deo data et perennis, ac Potentiss. Principi Michael Korybut, inclyto Regi Polonarum exhibita, Varsaviae. 1670.

Gloria Orbi Sarmatico
Consensu monstrata, á
DEO data,
&
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO
PRINCIPI
MICHAELI
KORYBUT,
Inclyto REGI Poloniarum,
Magno Duci Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæ,
Masoviæ, Samogitiæ, Czernicho-
viæ, Smolensciæq; &c.
REGI ORTHODOXO,
Cum prima Imperii spatia feliciter
ingressus fuisset;
A
CASIMIRO ZAWADZKI,
Electoralis Campi Eqvite,
Exhibita.

Varsaviæ Anno 1670.

GEnerari & nasci á Principibus fortuitum, nec jam ultra apud Polonos æstimatur: Piastos non sine prosperis prodigiis & manifesto Numinis favore Sarmatarum Reipubl. contigisse. Unde mirus in illos Cæli favor & populorum inclinatio. Prodigiosæ Epulæ, quod nunquam deficerent, Crusvicienſem Piastum, tot Regum Imperatorumq; Patrem in solio Sarmatici Orbis constituerunt; Te Princeps Serenissime instillatus è Cælo in Civium pectora consensus Principem fecit. Nam cum deterrimi mortalium, inter publica malorum Reipubl. habiti instrumenta, consensu non tam unum aliquem foverent, quam alium; idque flagitiosissimo consilio ante destinatum, tum inter armatos & obnoxios difficilis speraretur concordia, millenis numerosorum Civium vocibus, velut uno ore electus es. Id quia impossibile factu erat, humani quoque miraculi ingenium modumq; videtur excessisse. Quare ut manifesto judicio propitia Fata sine modo in te favores cumularunt, ita egregias Dominationis Artes præscripserunt: continuam Liberalitatem, & perennem in subditos, reciprocam nimirum Civium amori, Benevolentiam. Magnæ illæ profecto nec spernendæ Artes, quibus solis & parantur subditi, & in officio retinentur. Sileri proinde ingens Orbis Sarmatici miraculum, & sine modo in Polonam Gentem Numinis

favores, Tuamq; ante omnia Fortunam, quæ grandem Electionis Actum nobilitavit, ab effuso in amorem Tui subdito, non decuit; tum non modo necessarium, sed & decorum Reipubl. vulgare ingenuè rerum Ordinem sequente calamo Electionis Artes, sive Arcana fuerint, contra scriptores odio rerum aut nimio favore imbutos: simulq; vindicare apud ambiguam Posteritatem, ne quid inde Electionis Libertati decedat, aut Innocentiæ Majestatis Tuæ, & quam innocuis artibus Cæloq; grata ac digna Modestia, ad summa provectus sis trahatur.

Varsaviæ 26. Aprilis Anno Domini 1670.

Sereniss. Majest. Vestræ.

Infimus & amantissimus subditus.

Casimirus Zawádzki Cap. Puc.

ACTA

ACTA DIURNA
ELECTORALIS CAMPI.

Electio DEO Auspice præscriptum Confæderationis generalis secuta Anno Domini 1669. secunda Mensis Maji inchoata est ab Ordinibus Regni. Marschalcus Equestris Ordinis magno negotio vix tertio Idus Maji electus est, acerrimè dissidentibus inter se Lithvanis & pluralitatem eligendi Directoris turbantibus aut remorantibus. Causa inter eos dissidii animorum, Campiductoralis Clava à Joanne Casimiro Rege Michaeli Radziwillio collata Procancellario M. Ducatus Lithvaniæ contra conatum & vota Paceanæ Domus. Hinc impellentibus Partium Ducibus continua in Equestri Rota partizantium certamina, & notiora quam ut tegi possent odia; hinc æmulante invidiam fastu, superbi anteambulones, principales aulæ apparatus, numerosa satellitia, florem robusti dixisses exercitus. Lubomirscio Varsaviam venienti obviæ Senatorum & equitum turmæ, quæque Palatino Cracoviensi pompam adstruebant, judicio Sobiescii supremi Ducis Reipublicæ exercituum 12 millium probè armatorum numerum excedebant, parem infesto cui vis prælio manum. Adeo ea tempestate ambitus & in summâ Reipubl. paupertate privatorum Civium inopia in pudendum luxum exarserat. Vincentibus nihilominus suffragiis, seu ita ordinantibus fatis Felix Potocius Subdapifer Regni in Marschalcum electus est. Integra posthac septimana inter concertationes de Juramento à cæteris equitibus præstando elapsa est, tandemq; tertio calendas Maji, quæ in diem Saturni inciderat, post redditam Senatoribus, seu ut vulgò appellant, senioribus fratribus ab Equestri ordine ore

Directo-

Directoris ſui ſalutationem, reliqui Senatores & equites qui in Convocatione Regni Juramentum non fecerant præſtiterunt coram Deputatis ad id tam ex Senatorio ordine à Reverendisſimo ArchiepiſcopoGneznenſi quam & ex Equeſtri ordine à Mareſchalco asſignatis.

Quarto Calendas imago Auguſtisſimæ Virginis, quæ ante portam Cathedralis templi Varſavienſis affixa erat fleviſſe perhibetur, ſunt multi qui viderant.

Quinto calendas Equeſtris Ordo ivit cum Mareſchalco, ut patrio ritu vocant Poloni, in Szopam, ad excipienda ab Illuſtriſſ: Senatoribus Senatus conſulta, in quorum redditione nihil ſingulare fuerat, præter literas, quæ à Magno Turcarum, Moſcorum Cæſaribus, â Magno Tartarorum Chan, quatuor fere horarum ſpatio eorumq; Miniſtris legebantur. In ædificatione pro Senatu ſubitariæ ſtructuræ, ad arcenda cæli incommoda jam dictæ vulgari cognomine Szopæ ab urbe aut vicinis Varſaviæ ædibus quadrante ferè milliaris remotis, volitaſſe continuò per duas ſeptimanas nivea Columba perhibetur, multorum qui aſpexerant teſtimoniis, & dictæ ſtructuræ mane & veſperi inſediſſe, nulloq; operariorum ſtrepitu, clamore hominum, bombardarum ſine noxa exploſione á loco deterreri potuiſſe, donec opus perficeretur, abhinc amplius non comparuiſſe. Nec vana ea ſpecies placidæ alitis fuit, auſpicatum augurium ſubſecuta felix Electio, mitem magis invenit Dominum, quam ſeverum; nimirum Spiritus Sancti electio, per Amoris Suffragium & Clementiæ agitur.

Sexto calendas floridi Menſis Deputati magno motu ad generalia Regni judicia Capturalia, impedientibus ac miſcentibus ſeſe mutuò Lithvanis, ab Equeſtri Ordine quatuor ex ſingulis gentibus, nimirum Magna Minoriq; Polonia & M. Ducatu Lithvaniæ electi ſunt. Deputati ad eadem judicia à Reverendiſſimo Archiepiſcopo tres Senatores Caſtellani. Eadem die ſupremus Senator Caſtellanus Cracovienſis Varſzicius, cum Caſtellano Varſavienſi in Szopo coram Archiepiſcopo cæterisq; Senatoribus infeſtis

ſtis ſeſe utrinq; verbis impetierunt, nec ferente Varzicio iram, ſcipione quem dextera tenebat Oborſcio plagas intentaſſe, illum ad capulum frameæ manum retuliſſe, ac vix â Senatoribus cohibitos eſſe, quin in certamen erumperent. Intentatâ utrinq; actione in Generalibus Regni Iudiciis Capturalibus judicati ſunt, finitaq; lis inter ipſos adverſo Caſtellano Varſavienſi Decreto. Magnâ controverſiâ magnoq; animorum motu hæc Deputatio ſteterat, impedientibus plurimis, inſiſtendo novisſimæ Legi, Electionem Deputatorum per Palatinatus, cæteri, idq; plures, veteribus inſtitutis ſtandum, atq; ne authoritas Marſchalci violaretur cenſebant, miroq; conatu perfecere. Quatuor de inde dies abſumpti ſunt otio aut nullo negotio: Cenſentibus aliis concedendam eſſe audientiam Oratoribus externorum Principum; aliis cum id ex præſenti Reipubl. uſu & commoditate minimè videretur, cum hac ratione tractandarum exorbitantiarum tempus extrahi poſſet & earum medela in irritum revolvi: Aliis prolixè nitentibus, ut exorbitantiæ non per Deputatos ſed in medio Equeſtris Rotæ tractarentur: utrumq; uſu ſterile fuit. Egregiâ voce in publicum, idem expreſſit Zaremba Judex Sendomirienſis, Electionem Principis non ſublatis Exorbitantiis, auctoramentum ſervitutis appellans. Tum de CaſſationeCaſimiriani in Lubomirſcium Decreti, de abuſu Juris Majeſtatis à Sigismundo I. Stephano Bathoreo, Caſimiro Abdicante, ac reſtrictione ejus prolixè diſſeruit, valuitq; vox ad conſenſum publicum, deputatiq; ſunt undecimo calendas â Mareſchalco Equeſtri bini ex Palatinatibus, ſinguli ex ſingulis diſtrictibus, vulgòTerris nominatis.

Vigeſima Octava Maji miſtus Equeſtris Ordo Senatui, lectus à Marſchalco Conceptus Caſſationis in Lubomirſcium lati Decreti, requiſitus Reverendiſſimus Archiepiſcopus, ut ex Senatu quoq; deputaret. Conqueſtus injuriam ſuam Zamoiski & rejectus. Mox Vexillifer Sendomir: Vir alioquin egregius & ipſa canitie conſpicuus; ſed nimio rerum Studio, Libertati non profuturo, Reipubl: noxio, ſubitos motus & turbas excitans; (quibus rumoribus, quomodo fatum ſuum, nec ſine dedecore provocaverit,

caverit,

caverit, in tempore memorabo) impetrata voce Condæanarum Partium studia reviviscere dixit, factionem maturescere asseruit, cum tamen legibus Confœderationis ejus incapacitas ad Coronam & inhabilitas ad Electionem declarata sit. Tum Oborscius Castellanus Varsaviensis in contrarium nitens; Libertatem sibi nullâ lege ademptam esse dixit, nominandi quem voluerit ex Candidatis,ingenti animorum concitationi materiam subministravit. Subitoq; velut contagione universi correpti, furere, alii minari, multi ad capulum referre manum, omnes infestis clamoribus discessum Mareschalci urgebant, atq; ad consvetum suis consultationibus locum evocarunt. Tum acriter de executione in Oborscium extendenda detonârunt, alii censebant judicium in eum instituendum esse. Interim Vexillifer Sendomir: arreptâ voce disseruit: non jam rumores de Condæanis partibus valescere, sed ipsos Senatores palam & impudenter agnoscere & fateri Partium studium. Tum Nicolaus Penkoslavius produxit literas anonimas, sibi ministerio famuli sui amici titulo redditas. Studione boni publici ea epistola composita, an odio partium ad invidiam apud populum conciliandam conficta fuerit; in incerto est, quâ monebatur 25. Maji secreti Consilii apud Primatem Regni cum 12. Senatoribus habiti, eadem conciliabula apud supremum Regni Thesaurarium institui, hisq; fomentis Galliæ ambitionem ali, factionem valescere. Cosacorum Tartarorumq; Phalanges à Neoburgo Principe conductas, ad expedienda vota armari: Regem Sveciæ & Vasallum Reipubl. Ducem Prusiæ Regem elegisse; à Principibus ac plurimis Senatoribus Poloniæ Principem in recessu conclavium secretò, insciâ nobilitate creatum esse. Deliberatum super ea re ab Equestri Ordine, missiq; Oratores, Nicolaus Penkoslavius, Alexander Krzycki Succamerarius Calisiensis, Joannes Pieniazek Capit: Osuiecimensis qui expostularent ab Illustrissimis Senatoribus, verane essent quæ constanti fama vulgarentur? simulq; Oborscio pænam legibus Confœderationis descriptam denuntiarent. Responsum à Reverendissimo Primate, vana esse quæ jactarentur, sibi conscientiam Deumq;

Deumq; pro tuenda innocentia sufficere: Episcopus Cracoviensis, quantum ad anonimum scriptum, quod ad Pękoslavium communicatione Castellani Leopoliensis pervenerat reddita sibi duo exemplaria respondit: unum à Castellano Leopoliensi Maximiliano Fredrone, in quo Electionem Piasti rationibus tuebatur, alterum memoria se non tenere à quo in manus suas irrepsisset; cumq; Castellanus Leopoliensis restitutionem conceptus sui per famulum requisivisset, casu ambo exemplaria reddidisse. Verum id an falsum occultante ac præumbrante Episcopo pessimi facinoris Ministros, ex qualitate cujusq; ingenii & affectus integrum deliberationi relinquo. Huc tamen magis inclinat judicium, in excusationem facinoris, lubrici defectus excogitatum esse hocce commentum, cum incredibile sit, rem tam magni momenti levi aut ignoto ei auctore proditam, penitus memoriam effugisse. Verius crediderim id miraculosè summâ divinæ Majestatis gratia in publicum vulgatum esse, ulciscente supremo Vindice nefarium perjurii scelus: Castellanus Varsaviensis infelicitati suæ tribuendum esse, constanter asseruit, quod obrutus clamore, efferre quæ sentiret, non potuisset, se Condæum & Neoburgum in eadem classe incapacitatis ad Coronam Regni Poloniæ demonstrare voluisse, & nunc se ingenuè Condæo hostem profiteri, & si quid deliquisset in Rempubl. deprecari. Hac declaratione accepta reversi ad Rotam Oratores, visi sunt lenivisse publicum odium & quies animorum tantisper reddita est.

Sequenti die ad instantiam Deputatorum ex Equestri rota ad Senatum assignati sunt à Reverendissimo Archiepiscopo 12. Senatores quaterni ex singulis gentibus, additis Regni Officialibus & sigilli Custodibus, spernente Equestri ordine priorem Deputationem, utpote antiquis institutis contrariam, quod omnes Palatini ad conciliandas Exorbitantias deputati fuissent. Solutaq; sessio ejus diei à Mareschalco, præfixo tempore tractandarum Exorbitantiarum in Arce Varsaviensi hora septima post Ortum Solis Conventionis vero ad Rotæ consilium hora secunda postmeridiana assignata est.

Pridie

Pridie Calendas Julii Deputati ad exorbitantias in Senatorio
conclavi sessionem suam inchoarunt, negligente officium suum
Regni Mareschalco. Deputati ob defectum Scipionis vocum Di-
spensatoris, inter exspectationem consumpto tempore nulloq;
concluso negotio dilapsi sunt. Melior fortuna quamvis inter dis-
sonas sententias equestri Rotæ affuisse visa est. Conclusum enim
est, ut Camenecii Podoliæ, Brestensis fortalitii tum &, Arcis Cra-
coviensis fortificationi & justo alendo præsidio sumptibus publi-
cis prospiceretur.

Secundo nonas Junii tractatum in Arce à Deputatis ad Ex-
orbitantias qua ratione in tanta temporis angustia compendiose
expediri possent. Supeditatus modus ab Illustrissimo Procan-
cellario, ut ab earum medela & tractatione inciperetur salubre
totius Reipubl. negotium, quæ ad juramentum Principis eligen-
di directe pertinerent. Eadem die Consilium Prutenicum, jux-
ta veteres Provinciæ mores Reverendissimo Episcopo Varmiensi
Præside perpetuo Terrarum Prussiæ coactum est, definitumq; in-
ter nos ut ex instructione ea tantum puncta in Catalogum trans-
ferrentur maximaq; exorbitantiarum inconvenientia essent, quæ
maxime statum Reipubl. & Provinciæ afficerent. Deputati ad
hoc negotium expediendum Palatinus Pomeraniæ, novem ex E-
questri Ordine, inter quos me quoq; sors, huic operi interesse vo-
luit. Sero post meridiem confluentibus ad Rotam equitibus, Ma-
reschalcus absentiam suam, causata adversa valetudine, per clien-
tem excusavit, paucisq; verbis dixit fore & id gratum acceptum-
que, quod Scipionem insigne Directoris, tantisper Capitaneo Spis-
siensi committeret, qui consulto prius Equestri Ordine an susci-
pere deberet, postquam universorum voces accepisset, se liben-
ter consentire in eum, recepto in manus Scipione ad sedem Mar-
schalci perrexit, statimq; petiit ab Equestri ordine, ut Nuntio sum-
mi Pontificis audientia preberi posset. Consultatum super ea re,
& assensum, dandam esse audientiam Legato summi Pontificis ad
Rempubl. à sede Apostolica destinato. Dilatumq; tempus in ho-
ram secundam postmeridianam sequentis diei. Nil ea die actum

dictumq; in Rota, præter interpellationem Marschalci, ut ad invitandos Illustrissimos Senatores in medium sui, more antiquo mitteret; Deputati interim sex Internuntii, qui ad excipiendum irent Nuntium Apostolicum, tum Archiepiscopus Gnesnensis cum universo Senatu Rotam ingressus, consedereq; Senatores, quisq; in loco Palatinatus sui; sex Palatini, duo Episcopi ire in occursum jussi Legato Apostolico, armata satellitia Dominorum utrinq; stetere pro vallo, expansis vexillis, concinentibus tubis sonantibusq; tympanis speciem magni exercitus repræsentabant; cum â szopa ad Pomeria usq; urbis armati starent, 58. vexilla erant quæ duodecem millia armatorum superasse traduntur. Centum viginti Rhedæ anteibant, Equitum nobilium, seu ut vulgo vocant Cavalcatæ currum Legati ante equitantium ingens numerus, regalis magnificentiæ pompam adstruebant.

Rotam ingresso universa Respubl. debitam exhibuit reverentiam, Archiepiscopus Gnesnensis â suo Curuli emensis duobus passibus amicè salutatum inter se & Episcopum Cracoviensem loco cohonestavit, tum lectæ â summo Pontificè per Referendarium Regni spiritualem ad Senatum literæ, reddita & Mareschalco Equestri scripta ad Equestrem ordinem Epistola, quam Marschalcus sedens intecto capite ob reverentiam sedis Apostolicæ legit: contenta harum literarum nihil amplius in se habuerant, quam vota unionis animorum, ut Principem eligerent concordibus suffragiis orthodoxæ Religionis verum hæredem, quod ut feliciter cedat orbi Christiano, Apostolicam se liberaliter conferre benedictionem. Expeditis literis orationem habuit ad Remp. responsum ab Illustrissimo Serenissimæ Reipubl. Primate, tandem & â Marschalco Latino idiomate breviter & succinctè. Finitis orationibus Legatus eadem via armatis undiq; septa in urbem hora fermè nona sole sub Horizontem properante reversus est.

Ipsis Nonis Junii ægrè Ordo & methodus tractandarum Exorbitantiarum inter Deputatos stetit. Vt inprimis de illis tractaretur, quæ generalium status Reipubl. exorbitantiarum naturam & nomen haberent, quæq; potissimum ad formandum Prin-

cipem conducerent. Tum demum succederent exorbitantiæ per Ordinem cujusque Palatinatus. Lectusq; conceptus à Succamerario Posnaniensi, quo præcavebatur in posterum Abdicationi Regum Poloniæ, utq; id singulariter Juramento Principum insereretur. Hac occasione invitati Pruteni, postulabant ut punctum de Indigenatus Juribus servandis etiam juramento Regio insereretur; grandem in se Reipubl. commotionem concitarunt, subministrante materiam indignationi Regnicolarum & contentionibus Rota Juramenti, quæ præscripta est præsidiis Provinciæ Laudo publico, omisso & neglecto Reipubl. titulo (quod an servato in usum futuri consilio, arte magis & ingenio, quam debito more & innoxiâ simplicitate actum sit? in ambiguo erudita in felicitatem Reipubl. fata reliquere) solis Statibus Terrarum Prussiæ ad obligandum alligatis. Infestis ea tempestate magnæ notæ Civibus non exæquo usui Indigenatus, cujus assequendi per gratiam fraternam modus, quibus naturæ beneficio non contigisset, in unius tum favore rerum Pruthenarum Potentis, constitutus esse videbatur.

Secundo Idus Junii Director Rotæ Equestris, cum nonnullis punctis in quæ consenserat Ordo Equestris Senatum ingressus est, paucis præfatis verbis, petiit, ut ea in quæ Rota Equestris consenserat, judicio Senatus firmarentur. Tum demum recensuit, obnixè petere Equestrem ordinem, Exclusionem Condæi, ne inter Candidatos censeretur, Camenecii Podoliæ, Luboviæ, Cracoviæ bellicam provisionem, Cæsaris Nuntio præbendam Audientiam cæteraq; puncta Equestri sibi præscripta consensu. Clamore interim universorum urgeri Illustrissimus Regni Primas, ut declarationem faceret exclusionis Condæi. Magna ea die rubori & confusioni proprior facies Senatus fuit, insignes per honestum & amorem Patriæ aut notabili dedecore, turpiq; perjurio sententiæ fuere. Reverendissimus Archiepiscopus respondit, si postularetur, ut Senatus universi nomine sententiam proferret, præstare id se non posse asseveravit, nisi consulto prius Senatu: si ut à privato vox exigeretur, se libenter paratum esse in eum consentire, qui publica omnium concordia electus in Principem fuerit. Tum obrutus omnium vocibus quod non satisfaceret desiderio publico ejusmodi declaratione: Secuti Archiepiscopum Episcopus Varmiensis, Palatinus Kijoviæ Potocius, Palatinus Culmensis Gninscius, Palatinus Pomeraniæ Bakovius, Mareschalcus Regni, Sobiescius, qui indignationi proprior, quam æquanimitati, inter iram doloremq; medius: Se quidem, assuevisse publico cedere consensui, sed si ad cæteros excludendos Candidatos, ab Equestri Rota pari ferocitate urgeretur, se libenter â Senatu absentaturum, & munia officii sui malle relinquere, quam eam pati servitutem, ut quæ juberetur, exequi cogeretur. Cancellarius M. Ducatus Lithvaniæ Pac, proplexo sensu, vacillante oratione exclusionem innuit, cæteros imitatus, qui nec Reipubl. satisfecerunt, nec suam conscientiam satis tutati sunt. At optimi Senatorum, inter quos Princeps Czartoriensis Episcopus Cujaviensis, insignis voce & amore Patriæ, divinam dixit esse voluntatem & singularem DEI vocationem: ut Princeps Condæus excluderetur, cum hoc negotium non solum tanto ardore bonorum Civium, sed etiam mira concordia urgeatur. Omnium uniformibus sententiis incapacitatis ad Regnum Poloniæ damnatus est. Accidit inter Senatorum vota, ut ex impatientia sive commiseratione ruentis jam Condæi consurgerent Custodes ejus fortunæ, qui ad Archiepiscopum progressi, quærebant consilio occasioni locum, quomodo Senatorum sententiæ differri in sequentem diem aut disturbari possent, sed ingenti clamore erumpentibus inter crebras voces contumeliis, continuisq; acclamationibus ad suas sedes compulsi sunt. Tum reddita Senatoribus dicendi quies, finitisq; sententiis, impetrata voce Dembicius Vexillifer Sendomiriensis, reductam in Civium pectora fraternam confidentiam congratulatus Reipubl. â Reverendissimo Primate petiit, ut reali declaratione Exclusionis Condæi, populorum desideriis satisfaceret. Qui arrepta voce inter pudorem & indignationem anxius, plus se, quam peteretur dixisse & Reipubl. donasse, quod se nobili cuiq; consueto & jure debito privaret suffragio, dum illud ad ullius

lius ex candidatis Electionem proferre nollet, nisi in quem universa Respubl. constanti concordiâ consensisset. Ea quoq; oratione quamvis flagranti popularitate & in speciem favorabili, non est visus Civium animis satisfecisse, rursumq; â Carvicio Subjudice Novæ Civitatis exagitatus, tandem nihil ad illata respondens, â Piaseczinscio Capitaneo Braclaviensi interpellatus est: ut misereretur populorum turbæ, illius solummodo declarationem præstolantium, cum tot Episcopos dignitate & sanctitate pares dignum esset, si non præire exemplo, saltem imitari. Tum urgentibus omnium acclamationibus flexus, quasi vicissitudinem rerum humanarum irrideret, serenâ facie inter strepitus vocum clarâ voce pronuntiavit: & ego jam excludo; vitato nomine Condæi, cujus cum studium relinquere coactus fuisset, charitatem tam subito nondum deponere potuerat. Condæanarum partium & potentem & secretò firmatam consiliorum factionem, ditium & potentem & secretò firmatam consiliorum factionem, dispositione fatorum & urgentibus causis secundis concidisse. An hos per superbiam in levi posuisse Equestris Ordinis curam, quorum extenuata factionibus eviluerat authoritas: unde nec in Rota Equestri impedivisse exclusionis Condæanæ consensum, nec Mareschalcum sollicitasse ut hanc materiam transmitteret, difficultaret, aut saltem postremo loco inter cætera puncta locaret, quo Senatoribus honestus prætextus hujus transmittendæ, de aliis materiis dicendi facultas fieret. An falso fiducia ingenii sui eò ductos, ut quoscunq; modos & rationes contra se initos, nullo rei suæ discrimine eludere possent: an nimium propriis viribus & externæ potentiæ creduli, nunquam tam facilè id eventurum crederent, quod evenit.

Actum deinde de Legato invictissimi Christianorum Cæsaris excipiendo, commissaq; Deputatio Senatorum ad excipiendum Legatum Reverendissimo Primati, qui conquestus in eum, quod jam monitus ex consilio Senatus, alias ad Rempubl. literas â Cæsare non procurasset, in quibus titulus Serenissimæ Reipubl. præscriberetur, cum tam vilibus titulis tantæ Reipubl. Majestas dehonestaretur: addiditq; consilium, ut literæ ab eo â Republ. non acciperentur, sed oretenus mandata ad Rempubl. Principis sui proferret, ac in posterum curaret, ut â Cæsarea Majestate, convenientes Reipubl Polonæ tituli darentur ac literis præscriberentur, destinataq; in sequentem diem ejus exceptio.

Tertio itaq; idus Junii honorificentissimè â Republ. exceptus est, magni exercitus faciem repræsentantibus Magnatum Poloniæ copiis cum fere 88. vexillis via ornata esset ad Rotam venienti. Senatores more consveto in Rota Equestri consedere, Legatus Cæsareæ Majestatis introductus, tam per Equestris quam & Senatorii Ordinis sæculares tantummodo Deputatos exhibita Reipubl. reverentia, intermedius Regni Mareschalco & Equestris Rotæ Directori consedit. Literas â Cæsarea Majestate ad Rempubl. non dedit, admonitus ab Illustrissimo Primate, non fore Reipubl. gratas, quod in literarum inscriptione, debita non cohonestata esset Respubl. honoris prærogativa; Pauca præfatus verba, instructionem legit, non denegato Serenissimæ Reipubl. Reverendissimis, Excellentissimis, Illustrissimis, Senatoribus titulo. Vota ad Rempubl. Polonam Cæsaris erant pro concordia eligendi Regis, amicitiæ cum Austriaca domo semper communis Regno Poloniæ Reipubl. recommendatio: Postremò instantia pro Philippo Wilhelmo Palatino Rheni Principe Neoburgico ad Rempubl. laudes ejus â constantia fidei orthodoxæ, maturitate ætatis, pari vigore corporis & mentis regimine afferebantur. Responsum â Reverendissimo Archiepiscopo: Excellentissime Domine Extraordinarie Legate â Sacra Cæsarea Majestate &c. tum & â Mareschalco Equestris Ordinis stylo Laconico: Finita Legatione, eâdem via armatis strepente hora decima post occasum solis in urbem reversus est.

Quarto Idus Junii destinata dies Audientiæ Legato Regis Galliæ, ob adversam ejus valetudinem, ut Residens ejus Oborscius Capitaneus Livensis vulgavit in Rota Equestri, seu confectus mærore erat, sive ut indignationem Reipubl. ostentaret: an ut instante Pentecostis solennitate, festivo die grandiori pompa, confluentibus undiq; pro actu suffragiorum, Magnatum copiis ad Rotam

tam Equestrem velut in triumphun duceretur, irrita fuit. Totumq; fere tempus ejus diei in objectionibus loci standi mutuisq; concertationibus consumptum fuisset, nullo effectu: Nisi Zaremba Judex Sendomiriensis multa egregiè locutus, moderationem affectibus finemq; consiliis attulisset. Antiquo Majorum usu & prudentiâ receptum dictitans, ut quoties ejusmodi materiæ Reipubl. considerabiliora exasperarent negotia, per Deputatos ex Rota & Mareschalcum excusso processu an observatis omnibus juris gradibus ac terminis condemnatio stetisset, validitas ejus arcendi à loco standi definita per Mareschalcum declararetur. Si infamia aut Banitio perpetua alicui ex Generalibus judiciis Regni Capturabilibus aut Palatinatuum Particularibus obvenisset non aliter locum standi aut suffragium eligendi Regis recuperare poterat, nisi per treugas Decretum in iisdem judiciis suspensionis causæ ad judicia Regni Tribunalitia procurasset. Nam sub tempus interregnorum condemnationes in contumaciam obtentas à loco standi minimè arcere; si ex personali decretæ fuerint, semper & ubiq; valere. Postremò addidit, ut festi dies Lunæ & Martis audientiis Legatorum destinarentur in eamq; itum sententiam, ad vitandam Reipubl. negotiorum confusionem, ob confluentes jam undiq; communis motus copias & Generalem Equestris Ordinis confluxum, qui moræ impatiens, ordinem tractandorum Reipubl. negotiorum turbaturus præsumebatur, ita tamen expediendas censuit Legationes, ne publicorum consiliorum tractarentur materiæ quominus quidquam Christianæ pietati derogaretur.

Dies quo linguis igneis in Apostolorum pectora illapsus Paracletus mortalium pietate celebratur, in Christiana transactus devotione: nox celebri urbis Varsaviæ incendio clara fuit, tertia ferè parte urbis incendio absumpta aut à prædonibus direpta. Nihil in eo miserabili urbis casu omissum scelerum: urbs velut belli impetu capta, furore latronum diripiebatur; tota urbe prælia & acies defendentium aut invadentium alienas fortunas: admotæ pluribus in locis à nefariis ardentes faces domibus, ut cuncta præda & incendio absumerentur: Spectantibus tâm atrocia facinora præcipuis Magnatum, nec prohibentibus, quasi Trojæ favillas aut Romæ incendium cum impio Nerone illuderent spectarentue, donec sævitia flammæ, Platea pistorum & à Cerevisia appellata, probè muratæ & instructæ ædes variis dominorum Equitumq; splendoribus, penitus consumptæ, corruerent. Crebra ea tempestate incendia præcipuas Regni urbes afflixere. Gedani quarta Junii, quæ in diem Martis inciderat, atrox incendium, à condita urbe nunquam accidisse compertum, à Dominicanorum ædibus erumpens, per diei noctisq; spatium continuo urbem vastavit, juvante Septemtrione, versus veterem Civitatem, donec absumptis sexaginta palatiis totidemq; muratis ædibus, latæ plateæ vacuo spatio & Raduni fluvii aquis cohiberetur. Non confecto ante multis diebus tempore, Camenecii Turris Portaq; Arcis ictu fulminis disiecta est. Arserat & Cracovia, prandiumq; à Præfecto urbis Casimiro Regi Sueciæ instructum, velumq; Varsaviæ atq; Ciborium, cæteraq; prodigia, manifesta potius ira Numinis in rem Polonam, quam amore paternæ admonitionis, post continuata scelera evenere,

Sexto Idus Junii destinatum tempus Audientiæ Legato Galliarum irritum fuit: respondente Legato, se jam amplius nullis indigere Reipubl. Polonæ favoribus: Sequenti die sperabatur Legatio Legati Suetiæ; sed cum literis ad Reverendissimum Regni Procancellarium datis scripsisset, sese nulli in Orbe Principum loco in expedienda Legatione cessurum fuisse, quod ad præsens intermitteret, nondum se omnia requisita à suo Clementissimo Rege habere causavit atq; excusavit. Datumq; spatium audientiæ Principis Brandenburgici Legato Overbecio, qui serò nimis die veniens, nec tam frequentibus satellitum turmis, nec tam copioso Senatu & Equestri ordine, pluribus jam dilapsis exceptus est. Commendato Reipubl. favoribus Duce Neoburgico Comite Palatino Rheni transacta legatione discessit.

Septimo Idus Junii, Insignis pluribus externorum Principum legationibus dies propter maturiorem ad Rotam conventum

omne

omne tractandarum exorbitantiatum extraxit tempus. Quatuor enim Legati continuo perorarunt, magnificentiâ promissorum, speciosô amicitiæ ambitu, insigni Reipubl reverentia Majestatem augentes & decorantes. Ac imprimis Neoburgi Principis Legatus solito exceptus decore, literas per Referendarium Regni (ut moris est) ad Rempubl. dedit, convenientissimo Reipubl. præscripto titulo, tum & Reverendissimo Primati. Deinde Oratione habita Principem suum Reipubl. jam votis omnium Christianorum Principum commendatum & judicio Vladislai IV. Regis Poloniæ Polonis notum & insignem, recommendavit: magnificis promissis favorem concilians, nisi fidem promissorum nimia magnitudo corrumperet. Accepto Responsô à Reverendissimo Primate & Mareschalco Equestris Ordinis, vacuæ Rotæ pomærium pedibus emensus, Archiepiscopum ac Illustrissimum Senatum salutavit, tum & ab Archiepiscopo vix quatuor passus à sedili progresso resalutatus, ad Rhedam reductus est in Urbem reversurus. Interim dum Lotharingiæ Principis Legatio expectatur: permissum Legatis Ducis Curlandiæ & Semigalliæ Legationis suæ negotium expedire. Sedes eis locusq; Legationis expediendæ assignatus non inter Mareschalcos, ut aliis externorum Principum Legatis, sed in latere dextro, Palatinatuum Prussiæ is locus erat. Qui supplicibus datis ad Rempubl. literis, Pudkamer in oratione sua nonnullas injurias conquestus est, fidemq; promissorum Principi suo exolui à Republ. petiit. Responsum ab Illustrissimo Primate: Generosi Domini Legati Ducis &c. Curaturam Rempubl. expeditis negotiis magis Rempubl. afficientibus ut & justissimis desideriis Illustrissimi Ducis satisfiat. Subiit faciem Reipubl. & Legatus M. Tartarorum Chan, cui à latere dextro prostratum erat tapete in terra ut eorum est gentilis consvetudinis. Verum ille absentiam Regis causatus, sellam petiit. Datum est illi sedile tapeti contectum; tum barbarus ingressus Rotam, versato in hanc & illam partem inepto corpore, ad Mareschalcum Regni facie, posteriori parte versus Senatum consedit. Donec ab interprete admonitus aliter considere jussus est. Tum per interpretem

Remp.

Rempubl. à Principe suo amicè salutavit. Pactorum Podhajecensium & amicitiæ cum Republ. perennitatem Principem suum animitus vovere illamq; à Republ. expetere. Tum Illustrissimus Archiepiscopus per Interpretem quæri jussit ex eo quomodo Illustrissimus Chan Soltan Galga & Nuradin Sultan valeret: respondit: Optime illos valere. Tum demum punctatim Legato Tartarorum ad reliqua per interpretem dicere præcepit. Cupere Rempubl. pridemq; vovisse sibi cum M. Tartarorum Chan & universa eorum gente (illi hoc vocabulo Krym vocant) amicitiæ perennitatem utq; ab ipsis constanter servetur obnixè rogare & adhortari. Tum surgens è sella tecto capite, velut stipes, ducente eum interprete, ad Archiepiscopum progressus literas à Principe suô reddidit, rursumq; ad Mareschalcum Rotæ Equestris deductus redditis literis in sella consedit, pluraq; se mandata habere ad Rempubl. declaravit: Responsum est illi à Reverendissimo Archiepiscopo & Mareschalco, concessuram illi tempus Rempubl. expediendæ Legationis cum voluerit, modo prius interpretis operâ commentæ literæ à Republ. legi possint. Jam Legati Lotharingiæ Principis subierant faciem Electoralis Campi, cùm ne quid temporis inter otium abiret, invitatus est Referendarius Regni Spiritualis ad legendas literas ad Rempubl. à Magno Rege Britanniæ scriptas: officiosæ erant & ad eligendum Principem Neoburgum invitabant. Inter ceteros titulos suos Rex Angliæ inscripserat & illum Epistolæ; Fidei defensor; quasi fides sine operibus; ambitio sine vera gloria, constare posset. Vix plenè lectis literis, aderant Legati Principis Lotharingiæ: illis obviam egressi Mareschalci humaniter salutatos in Rotam Equestrem introduxerunt mediaq; inter se subsellia concesserunt. Nondum Legationis exordium erat & jam favor Cæli aderat. Molestum imbribus aut fædum nubibus Cælum in eam subito serenitatem effulsit, ut non sine omine propitii Numinis palam deprehenderetur. Coarctata repente Rota motis in dextro latere sedibus coalituræ in unum Reipublicæ signum: Literæ ad Senatum per Referendarium Regni Spiritualem lectæ: ad Equestrem Ordi-

 nem

nem per Mareſchalcum Rotæ, plenæ humanitatis & obſervantiæ
totius Reipul. Id tamen Archiepiſcopo diſplicere viſum eſt,
quòd in tituli præſcriptione nulla ſui mentio, ut a cæteris, facta
eſſet, ac velut per injuriam dignitas ejus imminueretur. Expe-
ditis literis illuſtri facundia Demoſthenem aut Tullium ore fe-
rens inſigniter pro Principe ſuo Abbas ſatagebat: Nihil omiſſum
ab eo in ea oratione quod aut dignitati Sereniſſimæ Domus Prin-
cipis ſui non derogaret, aut inclitæ Reipul. Polonæ honori non
tribueretur, aut ad plebis conciliandum favorem valeret. In
promiſſis nihil modicum aut nimium, quod aut ſperni tanquam
vile donum â Repul. poſſet, aut fidem fallere, ob præſtandi in-
capacitatem. Vario motu animorum ea accepta Legatio, pluſq;
valuit in pectoribus Nobilitatis ad favorem una Lotharingiæ
Principis Oratio, quam immenſa Neoburgici Principis promiſ-
ſa. Datum reſponſum â Reverendiſſimo Archiepiſcopo Illuſtriſ-
ſimo Legato Sereniſſimi Principis Lotharingiæ &c. Polonos Re-
gem electuros quem ipſis fata Cælumq; deſtinaverint. Expedito
reſponſo Mareſchalci Eqveſtris ordinis; conſurrexerunt ſedibus
ſuis Legati Lotharingiæ Principis, ſalutatoq; comiter Primate
ac univerſo Senatu, multiſq; Illuſtrium Equitum, in urbem ma-
gno applauſu ac ſpecioſo ante equitantium turmarum comitatu,
ſequentium cohortium ſatellitio revecti ſunt.

Decima Tertiâ Junii intermiſſum opus exorbitantiarum,
ceſſatum ab omnibus conſiliis cum omnia in tumultum evaleſce-
rent, terrore cuncta velut in capta ab hoſtibus urbe replerentur,
pleriſq; ſupellectiles ſuas & quidquid pretioſi ad manum erat,
in templa, muratas fornices, aut locorum abdita recondentibus,
confluentibus undiq; copiis Equeſtribus expeditione bellicâ evo
catæ Nobilitatis; in Rota non alias ſpectata toto tempore Co-
mitiorum ingens multitudo: pro vallo Rotæ, Cracovienſis &
Sandomirienſis Palatinatus ſpectata ſigna. In Rota diſſonæ vo-
ces perorantium aut vociferantium, nullum diſcrimen, minæ
aut ſeditioni proximæ voces audiebantur. Expediti nihilomi-
nus Legati â Mareſchalco Rotæ ad Senatum, qui invitarent Ar-

chiepiſcopum cum Senatu, ut ad illos deſcendere dignarentur,
eorumq; conſenſum ſuper prolongatione exquirerent: cùm ul-
tima dies inſtaret Comitiorum. Convocatis ad ſuam ſedem
Senatoribus ac dimiſſis, Reſponſum ab Illuſtriſſimo Primate,
conſentire Senatum ſuper prolongatione & ſe libenter iturum
ad Rotam ſi ita cæteris Senatoribus videretur. Cum hac de-
claratione abiit unus Legatorum ad Rotam, cæteri manſerunt
in Senatu ſedentes donec collega reverteretur; qui reverſus, ex-
hibita Senatui reverentia, gratiſſimè ſuſceptam retulit declara-
tionem, ab Equeſtri Ordine Illuſtriſſimi Senatus: Sed cum
non ſolum ſuper prolongatione, verum etiam de modo ac de
termino prolongationis Equeſtris Ordo cum Senatu inire conſi-
lium velit, obnixè eorum rogare præſentiam quorum authori-
tate fulciretur. Tum ſubito conſurrexere Senatores Rotamq;
ingreſſi ſunt. Actum de prolongatione per declarationes Palati-
natuum, concedentibus aliis per diem Veneris & Saturni, ali-
is etiam per dies Lunæ & Martis, nec ultra aſſeverantibus pa-
ti poſſe prolongationem.

Finitis declarationibus, Dapifer Regni manifeſtavit ſe non con-
cedere, ut Exorbitantiæ per Deputatos in Arce Regali tractaren-
tur, voluiſſe Fratres ſuos quorum nunc declarationem faceret, ut
in Rota expedirentur: nec officere conſenſum publicum ut in Arce
tractarentur, cum ceſſante complexione Comitiorum, & transacto
jam eorum tempore; ut prolongationem pro libitu, ita media
quoq; tractandorum negotiorum concedi. Tandem multorū con-
ſenſui cedens id quoq; ſe donare publicæ concordiæ protulit, dum
modo Magnifici Deputati eadem die, conſultorum in Arce Eque-
ſtri Ordini redderent rationem. Tum Illuſtriſſimus Primas, excuſa-
ta mora Legati Regis Sueciæ, ob defectum ſplendoris nondum ſibi
ſuppeditati à Sereniſſimo Rege Sueciæ, ut condignè comparere poſ-
ſet in facie Reip. tempus ei ad expediendam Legationem aſſignari
petiit in diem Solis poſt meridiem, ac ceptoq; conſenſu ſeſſionem
Rotæ. Poſterâ die tractabantur in Arce Exorbitantiæ, ſed adven-
tu Piaſzeczinſcii; qui Deputatos ad Rotam à Mareſchalco invita-

bat, sic volente Equestri Ordine, soluta ex tunc à Deputatis Sessio est. In Rota objectionibus loci standi, lectione supplicum libellorum tempus extrahebatur, cùm ob defectum præsentiæ Senatorum nihil in gravioribus negotiis concludi posset. Archiepiscopus per delegatum suum absentiam suam excusavit ob gravem sibi valetudinem. Locus interim Internuntiis Terrarum Prussiæ, quem continuò à Mareschalco exigebant, inter Palatinatus Plocens. & Lanciciens. assignatus est, cum veteri sede à Sendomiriensis Nobilitatis multitudine pridie loco moti essent. Interventu Procancellarii Regni cæterorumq; Senatorum graviores quoq; materiæ agitari cæperunt. Tum requisitus Succamerarius Calisiensis, ut conceptus trutinatarum Exorbitantiarum legeret, multaq; puncta assensu publico comprobata sunt; reliquorum lectio in sequentem diem destinata, sessioq; ejus diei soluta est à Mareschalco Equestri. Exorbitantiarum moderationem aliis per Deputatos permittentibus, aliis improbantibus.

Sequenti die actum in Arce de Exorbitantiis, tractatisq; nonnullis materiis & probè expensis discensum ad Rotam Equestrem, ubi in præsentia Senatorum ad occasum ferè solis summo motu tractatæ præsidii Kamenecensis aliarumq; arcium in confinio Reipub. existentium fortificationis earumq; securitatis rationes. Sub occasum vergente jam Sole conceptus Exorbitantiarum, requirente Senatu, lectus est à Succamerario Calisiensi, nonnullas materias approbantium aut improbantium vario sensu, finita ejus diei & soluta per Procancellarium M. D. Lith. ut moris Patrii est, Sessio; nam ubi Senatum misceri Equestri Ordini venerit, uti omne regimen ac potestas in Illustrissimum Primatem, directio vocum à Mareschalcis Regni vel Sigilli custodibus utriusq; Ordinis dispensatur. Declaratio nihilominus Nobilitatis Palatinatus Cracoviensis solutionem sessionis prævenit, quâ seriò postulabant ut præmonerentur Illustrisimi Senatores à Mareschalco Regni, qui Patris familias officium in Repub. haberet, ut omnes die Lunæ præsentes interesse vellent consiliis; cum id non

non ex dignitate Equestris sit Ordinis, quòd tàm pauci Senatorum eorum adessent consessui cum de summis Reip. tractetur negotiis. Die Dominico orto iam Hesphero Legatus Regis Sueciæ aliorum more exceptus est, redditis literis commendato brevi ac levi Suada Comite Palatino Rheni, acceptoq; à Reverendissimo Archiepiscopo Rotæq; Mareschalco responso, in urbem maturo jam vespere revectus est.

Eadem nocte Reverendissimus Archiepiscopus ex residentia, Stawki dicta, transtulit se cum omni supellectile in arcem. Cum ortu solis percrebuit fugæ fama, omnisq; Civitas ac populus terrorem induit, armata Republ. bello quondam hostili vix usurpatæ, tum per munimenta urbis dispositæ stetere exubiæ. Consilium manè in Rota inchoatum est & ob paucitatem Senatorum ad horam secundam postmeridianam limitatum, stantibus in circuitu valli instructissimis Equitum catervis Numerosis jam in Rota Senatoribus ac fere universis præsentibus præter Archiepiscopum, ursere nonnulli, quibus cura protrahendorum comitiorum & eludendorum Equestris militiæ armorum conatus fuerat, ut juxta leges Confœderationis, reliquæ exorbitantiæ, quæ ad formandum Principem pertinerent, communi consilio expedirentur. Ea vox spreta à populo & rejecta, asserente, vilia hæc & minimè proficua Reipubl. esse consilia, quorum jam tempus effugerat. Ergo versi ad rumores, quibus tùm maximè publica miscebantur negotia, requisivere literas ad Procancellarium Regni à Principe Neoburgico scriptas. E contra impatientiâ partis aut pari arte contendentibus, vulgata fama de literis à Principe Lotharingo ad quendam Senatorem scriptis. Deputati tres ex Equestri Ordine ad Archiepiscopum, qui eas expostularent nomine Reipubl. Interim Succamerario Lanciciensi ab Illustrissimo Procancellario reddita Epistola Neoburgi Principis, lectaq; ab eodem sonorâ voce; rediêre & nuntii ad Archiepiscopum missi ac Epistolam Lotharingi Principis Mareschalco Rotæ attulerunt; ille, moto aliquantisper in medium Rotæ subsellio suo, legere intendebat, cum summis acclamationibus obrutus, prohibenti-

hibentibus aliis lectionem, aliis minis deterrentibus, desistere ab incepto coactus fuit. Illo grandi clamore excitæ quæ pro vallo stabant Cohortes, velut grando turbine raptus, insiluere vallo, signaq; propè ipsis illata munimentis: explosæ aliquot bombardæ. Impatiens talium Princeps Czartoriensis, Reverendissimus Episcopus Kuiaviensis, impetrata à Marschalco Regni voce (nam ambo tum ordini libertatis vocum præsidebant) arguebat confusionem consiliorum, improbabat modum sub armis consulendi, increpabat temeritatem per exonerationes bombardarum publicam securitatem violantium, requirebat authoritatem à Marescschalco Regni, utpote patrefamilias Actuum publicorum ac totius Reip. ejusmodi confusionem coercendi. Progressus ille ad Portam Magnæ Poloniæ, admonebat adstantes cohortes modestiæ, à quibus infestis vocibus exceptus, quòdq; interminas ad capulum retulisset manum, parum absuit quin sclopo peteretur; erumpentibus palam atrocibus indiciis magnæ confusionis, regressus est. Hæc & his non procul aliena loquente adhuc Episcopo; quidam è Palatinatu Ravensi alta voce dicere non erubuit: in vos sacerdotes hæc arma perari & explodi. Altum hâc voce Episcopo impositum silentium; ille omnium obrutus clamoribus, aliis increpantibus nefariam vocem, requirentibus aliis personam; ut tam impio ausu violata boni Civis authoritas Reip. judicio vindicari posset; repente vulgata fama inquiri in Civem pro libera voce. Velut de summa libertatis ageretur, accensus ira miles strictioribus vallo incubuit Ordinibus, & ut terrore quoq; impleret animos, exoneratis in uno puncto temporis aliquot millibus sclopetorum, ingenti fragore detonuit. Miles cohortium, quæ portarum aditus sepserant exemplo aliarum ductus, paria ausus est, explosaq; in circuitum valli sclopeta susurrantibus per Rotæ spatia stridentibusq; globis tanto fragore & terrore, ut Senatus selectusq; Eques, sedibus suis prorumperet: multi suspensis ceruicibus ad terram corpora velut coturnices reclinarent, plures metu anxii huc illuc discurrerent nonnulli gravius periculum suspicantes ac verentes, ad porta

ruerent,

ruerent. Episcopus Plocensis, Gembiccius, Palatinus Lancicienſis Leſzczynſcius, Palatinus Inowroclavienſis Zegocius, Castellanus Posnaniensis Grymaltovius, Castellanus Brzezinensis Skrzynscyus dum ad portas ruunt, vario dedecore & turpibus excepti contumeliis, brevioribus sclopetis in pectora eorum directis, cum summa ignominia rejecti sunt. Bini in vallo occisi, tertius per manum globo trajectus sine periculo vitæ. Extra munimenta idem casus temeritatis aliquot involvit homines. Meritò ea tempestate obsessum dixisses Senatum, ac universam Rempublicam viribus suis manibusq; concidere potuisse, nisi atrox periculum & proximum jam exitium fortuna Reipubl. à civium cervicibus avertisset. Hortantibus Mareschalcis, multisq; suadentibus civium, ægrè Senatus compositus est, suisq; sedibus redditi universi. Mareschalco Equestris Ordinis invitante ad Rotam de mane in sequentem diem, infausta sessio soluta est. Quinq; tantum sententiæ, consumptâ notabili parte temporis, idq; inter horribilem strepitum vix expediri potuerunt. Illuxerat dies decima octava Junii cum indictum à Reverendissimo Primate consilium in Arce, ad quod universus Senatus invitabatur. Propositum á Reverendissimo Archiepiscopo, tristi præmissa querela super atroci periculo Senatus, quomodo securitati publicæ provideri posset, & an esset modus coercendæ nobilitatis? ut quieta Reipub. pateretur consilia: simul retulit: suasu suo supremum Marschalcum Regni misisse ad singulos Palatinatus Nuntios suos cum literis super eo negotio, sed statim responsum à nonnullis adstantium, nobilitatem accipere literas à Mareschalco Regni noluisse: quippe non egere alieno consilio monituve, ubi de authoritate & salute Reipubl. ageretur: amplexuros se nihilominus libenter modum progressûs Palatinatus Sandomiriensis, ut Reip. consiliis, quò quietius expediri possent, per Deputatos solum è medio sui interessent. Postremò è re id Reipubl. esse jure jurando asseruit, ut modus aliquis aut ordo eligendorum Principum in futurum posteritati præscriberetur: fuisse jam olim dictitans id consilium in majorum nostrorum pectoribus. Plures eam vocem secutæ sententiæ, seditioni quam consilio propiores. Putabant

D

tabant

Putabant ea tempestate secretioris sapientiæ viri deesse consilium Senatui, nisi egregia Castellani Leopoliensis & Illustmi./ Episcopi Cujaviensis voce restaurata opinio, consultum publicæ famæ fuisset. Præmisso enim dolore præsentium, non in difficili positam esse rationem sedandi motus, & fortiter se præsumere acturos pœnitentiam Fratres ubi adverterint, quantum inconsultâ temeritate in se ipsos injurii, Rempublicam offendissent At eligendi Regis negotium supremam Reipublicæ difficultatem, hic saltum, hic nodum Gordium esse, utinam maturo consilio, non gladio rescindendum. Porro in tanta animorum diffidentia & accensis nimio studio partibus, desperare se prorsus de prospero Electionis fine: nisi extraordinario modo eligendi Principem Reipublicæ integritati consulatur. Præmisso scilicet jejunio & celebri cultu Divinæ Majestatis per omnes aras Templaq; ut numen cæleste supplicibus deprecationibus tandem Patriæ nostræ placaretur. Posterea die scriberentur nomina duorum Candidatorum per duas schedulas, eaq; sacro calici insertæ, quarum alterutra à Triennali puero eximeretur; prolata cujus nomen præferet ille Electore Deo, Iudice Fato Rex Polonis regnaret. Hac ratione omnes factiones, ambitus, fraudulentas inter se concertationes, odia demum & invidiam vitari externorum Principum, Huic consilio qui contradiceret, hunc impietatem deserere nolle, factiosum & jam hostem Reipub. esse, perduellionem palam & manifesté prfiteri. Idem se sentire Reverendissimus Episcopus declaravit egregia moderatione decorem afferens suæ sententiæ, consilio publico utilitatem: Immerito Polonos immori Candidatorum suorum amori, & illorum causa civilia ad dissidia, enses, sangvinem necesq; ruere, cum necdum electi nobis Protectionem, neq; nos illis ut jam nostris Dominis obedientiam præstare teneamur. Se illi judicio integræ mentis potius insistere, nec quidquam in proferendo erubescere, indignum esse proprio Polonos sangvine externæ potentiæ parentare, satius esse amborum Candidatorum spectare funera & extingui cum corporibus ambitum, quam unius civium videre mortem & sangvinem, Rursum illacrimante de-

despectui

despectui suo Palatino Lanciciensi Lesczynio ad querelas & dolorem Senatores revoluebantur, cum oportuna declaratione Vexilliferi Sendomiriensis, eorum mœrori succursum est; Pœnitere jam facti fratres & ut pœnitentiam testificarentur, usuros modestia esse, neq; interfuturos Reipub. consiliis uuiversos, nisi per Deputatos. Tum Illustrissimus Primas obnixé rogabat Senatores ut eorum quisq; suis fratribus persuaderet ne armati venientes ad Rotam, reliquum tempus consulendi de bono publico, omnemq; Reipub. eriperent securitatem. Isq;, finis tam operosi consilii fuit. Interjecto modico tempore, Mareschalco Equestri præeunte exemplo, pauci numero, nam vix trecenti, confluxerant ad Rotam Equites, nondum recollectis ex hesterno terrore animis, continuante velut cœlo, ingenti turbine ac procellis, confusionem, manifestam detegente iram in cives, solo Polono sibiq; graves, ob dilatam á Deo destinati, à gratiis Horoscopi favoribusq; Planetarum jam Electi Regis Electiouem. Ibi Mareschalcus pauca præfatus, de insolentia Nobilitatis conquestus est. Sibi enim imputari quod aliorum temeritas deliquisset, nisi ad præsens securitati Reipubl. consulerent, se officium suum ac insigne authoritatis scipionem, quem dextra gestaret, deponere, & in manus Reipubl. fratrumq; á quibus accepisset resignare: á Vexillifero Sendomiriensi cohibitus est. Inventumq; medium, ut nobilitas armata justo spatio á Rota consisteret.

Firmatum id quoq; communi concordia ut, postera die in Rotâ nullarum materiarum tractatus permitteretur, præter formationem Pactorum Conventorum & condescensionem ad suffragia eligendi Principis.

Aderat dies Mercurii, Sydere illustris honorum Principis, cæpitq; Respublica felici illo temporis puncto fati sui nescia honorata jam agere. Nam electo ea die Principe, quæ major contingere Reipub. fortuna potuit quam ejus perfectio? cælum serenum erat & amæna temperie, nec æstu nec vento nimium, præsagium futuræ animorum concordiæ fuit. Decima fere hora diei imminebat: cùm Mareschalcus Equestris Ordinis persuasus

insigni

insigni Nobilitatis frequentiâ, infrequenti quamvis Senatu sessionem inchoavit. Factâ Propositione de non admittendis aliis materiis præter solam nominationem Principis; asserens id hesterno consensu firmatum immutari non posse: properabatq; ad lectionem Pactorum Conventorum. At quibus callidè scelestum inerat remorandi aut frustrandi salubria Reipub. consilia studium, cum nondumapud eorum Principales super eligendo Principe alienâ à fatis & Reipub. salute vota essent expedita, amorem boni publici, leges nimirum Confœderationis de non admittendo electionis actu, nisi priùs exorbitantiæ expedirentur, obtendedant. Palatinatus Podoliæ Nobilitas, firmando fortalitio Camenecensi insistebat. Multi asserebant: non decere ad solennitatem nominationis condescendere, spectata notabili Senatus infrequentia. Igitur nomine publico Director Equestris Ordinis assignavit Deputatum, qui Reverendissimum Archiepiscopum Nomine Reip. ad Rotam invitaret. Sed pluribus dissidentibus irrita ea legatio fuit. Nonnullis postulantibus, quibus grata & rata in Arce consilia? quæ quidam Nobilis arguendo, Capitaneo Varsaviensi quòd sub noctem Gallos vagari per Arcem sineret obiecerat; Catilinaria foveri in sede Regali consilia: utq; privatos satiùs ad Archiepiscopum nomine suo Marschalcus subdelegatos mitteret postulavit. Illi jussa Mareschalci sequendo properavere in Arcem. His & similibus concertationibus generosi pectoris magnifica voce ab Illustrissimo Procancellario Regni obviam itum: qui efficaciSuada persuasit omnibus: ut his materiis duarum horarum inducias concederent, acto vero præscripto tempore statim ad Suffragia & Nominationem Principis accederent. Iam illa fortunata temporis Eligendi Regis imminebat periodus, cùm Director Equestris Ordinis susceptâ voce, missos à se ad Archiepiscopum nuntios retulit rediisse, simulq; ob adversa valetudinis Reverendissimum Primatem non posse eorum adesse consilio. Modico interjecto tempore Reverendissimus Episcopus Posnaniensis pauca præfatus, quod sibi in absentia Episcopi Cujaviensis, tum & Cracoviensis quamvis non se nescium esse fateretur, ejus Officii dignitatem Majoris Poloniæ Infulatis deberi Senatoribus

ribus, id muneris obtigisse, libenter tamen se obire. Flexisq; genibus & cæteris ad eandem reverentiam divini cultus invitatis devoto pectore, madente lachrymis facie: VENI CREATOR SPIRITVS, alta voce oravit: deinde Cruce signatos universos cum Divina benedictione ad suos dimisit Palatinatus. Itaq; Senatores ac Nuncii, quorum Fratres lege communis motûs evocati, in armis stabant, ad eos discesserunt. At qui Districtus aut Terræ per Nuntios tantum ad Actum Electionis comparuerant ut M. Ducatus Lithaniæ, Palatinatus Belzensis, Voliniæ, Russiæ, Prussiæ, cæteriq; præscriptum Constitutionis sequendo, intra valli pomærium aut vacuum Szopæ spatium factis circulis cum suis Senatoribus ac Episcopis de eligendo Rege deliberarunt. Palatinatus Mariæburgensis, cujus tantum Senatores & Nuntii soli huic rerum transactioni intererant, in Szopam secessit cum Illustrissimo Episcopo Culmensi Regni Procancellario. In unum Terris Prussiæ consulere usitatum; proinde expeditus est Nuntius à Reverendissimo Procancellario tàm ad Reverendissimum Episcopum Varmiensem, quàm Palatinos Culmensem & Pomeraniæ, ut adesse in commune nostræ dignarentur deliberationi. Iam sol medium post meridiem cursum tenebat, cum primum numerosè collectæ advenerant Palatinorum authoritates, complacentesq; sibi in loco fixerunt stationem, ante pontem versus munimenta Rotæ, progrediq; amplius noluerunt; sed missis ad Palatinatum Mariæburgensem nuntiis ejus præsentiam requirebant. Reverendissimus Episcopus Culmensis nihil volens de merita detrahere dignitate tam propria quàm Palatinatus, rursum ad eos expedivit nuntios, his exercitus ambitus velitationibus, cum illa pars, etiamsi contra legem usitatumq; morem faceret, de arrogantia tamen nihil remitteret; omne tempus deliberationis nobis suspecta licitatione consumpsisse videbantur. Advolantibus undiq; nuntiis, unum & viginti Palatinatus in Electionem Piasti consensisse, nec jam dissimulari Principem Michaelem Koributum Visniewiecium concordibus vocibus acclamasse, ductu Illustrissimi Procancellarii convenimus in unum, concordibus animis Suffragia nostra in Michaelem conferentes, exclu-

so

so Principe Neoburgo, atq; cum hac declaratione, à nobis Electi Regis, consentiente in eum tota Repub. ad Concives nostros Terrarum Prussiæ nuntios expedivimus, qui eos recollectioris admonerent animi, suaderentq; ut positis factionibus irent quo fata ducerent & præsentia sequerentur, statimq; ad Rotam cum Illustrissimo Procancellario progressi sumus. Uniformem Reipub. sensum morabatur cunctatio Nuntiorum M. D. Lithuaniæ, qui æmulatione magnarum Domuum in discordiam præcipites, factionibus, præter proprium gentis suæ ingenium, nimiâ Magnatum potentiâ obnoxii, diversis studiis distrahebantur, nitentibus flagrantissimo ambitu, usq; ad perniciem Reipub., præcipuis familiarum sui juris principem facere: quodsi uniformi conatu & paribus votis universi eligerent, nulla ex eo gratia partibus sperabatur, cum æqualis omnium affectus reus Princeps, nec cujusquam gratiæ obnoxius, æquanimem erga omnes gesturus animum sperabatur, quem æquali quoq; in Cives benevolentiâ testificaretur. Iam parare Principem & sibi suisq; firmare rebus, quem non ante præoccupaveris, dum liber à negotiis, non obnoxius arrogantiæ, & in mediocri fortuna tutior amicitia, facilius gratia paratur, difficile admodum, & sæpè privatis eam felicitatem constitisse periculo. Adhæc non modo in annexis Provinciis & Ducatibus, sed in universo Regno, summos Proceres, Illustriores Equites & Duces ipsos magna ex parte luxus, egestatis, facinorum sibi conscios, dum animo Principis & liberalitate ex nimiâ facilitate abutuntur, summarum expectationum ex licentia per rerum novarum cupidinem avidi, Principis ipsius fasce è solio evulso, non alium, quis dubitet? nisi pollutum obstrictumq; meritis suis Principem, fuisse passuros. Inter ambitum adhuc & turbidas quisq; spes versabatur cum continua fama & crebri nuncii eos exterruere, electum jam esse Principem à Nobilitate Regni, nec dubitari quis esset? MICHAELEM CORIBUTUM nominari. Quod primo magnorum inter eos certaminum materies: dein ad magis præcipitia conversi, distrahere sessionem & in sequentem diem seponere maturabant, Deliberationi tempus prætexebatur; sed maligna cura sub-

erat

erat distrahendæ Electionis, quam uti nimio fervore & acri impetu Populi coaluisse certum habetur, ita nonnisi mora & interjecto tempore resolvi potuisse: nisi Illustrissimus Regni Procancellarius inter ambigua & præcipitia, arrepto, ut magni Heroes solent, in arena consilio, insigni in Principem merito & industria, obvium sibi Reverendissimum Episcopum Cujaviensem nonnullosq; manu arreptos secum ad Rotam Nobilitatis Magni Ducatus Lithvaniæ duxisset: præmisso nuntio qui significaret, venire ad eos Ordinum Regni nomine Legatos: statimq; ingressi ac debita veneratione excepti preces miscuere: ut dissentire liberè Electo ab Ordinibus Regni Principi nollent, venireq; in Rotam dignarentur, si quid adhuc in tanto motu animorum displicere eis videretur, posse id per declarationes Palatinatuum componi, satis interim temporis futurum cuiq; ad deliberationem, quid de Electo Principe aut bono Reipubl. statuere vellet. Nec diutius deliberatum, omnes sedibus suis proruperunt, Rotamq; ingressi sunt, & cum potissimum deliberatione egerent, festinatione peccabant, quo tum vitio omnia consilia præcipitabantur.

Illustrissimus Regni Procancellarius non servati civis, quamvis universos servaverat, sed facti Principis Coronam ex asse meruisse videtur; nam si illa die proxima nox deliberationi adjecta fuisset, gloriosum illud procul dubio opus liberæ Electionis concidisset: sequens enim dies factionibus & conspirationibus inquies contradictiones attulisset, si non propalam in Rotâ, ob armorum metum & minores Procerum armati populi potentiâ vires: at certè non libera, non secura Principi contigisset electio, & eligi quoq; infame ac periculosum; dum trahitur suis fatis, occasio armorum civilium, & Reipubl. per internecina bella pernicies. Olszovius festinando Polonis restituit Rem, quando unius prudentiâ stetit, ut Princeps securè sedem in Solio figeret, Respubl. sua fata prosperis transigeret Principis auspiciis, demum quòd sine sangvine & cladibus de fortuna Imperii transactum est. Olszovio Patria, Respublica, & utrisq; communicata Majestas æternam memoriam pro industriâ pietate debent. At in Rota Illustriores Equites Palatinatus Sendomiriensis à Fratribus reversi

eum

eum suo Candidato constiterant, cum quo jam universi Cives, velut cum facto Principe loquebantur; ipse compositus in modestiam, illachrymavit suæ fortunæ, continuò versus ad venerationem salutantium. Populus moræ impatiens & novi Principatus supra modum avidus, infinitis clamoribus nominationem ejus urgebat, cunctantes ferro se adacturum promittens, & jam minari assueverat. Reverendissimus Episcopus Cujaviensis accommodatâ voce præsenti tempori disseruit: nolle se quicquam in præjudicium Reverendissimi Primatis usurpare authoritatis, cæterum in absentiâ ejus pariturum Reip. desiderio: ac inprimis gratulari Patriæ quòd Polonis regnaturus sit Rex Polonus. Directoris pro tunc absentis Gener ipsius, Capitaneus Spisiensis vices supplevit, qui arrepto Scipione non dissimilia à sermone Episcopi locutus, tandem ad proferendas Palatinatus invitavit declarationes, copiam declarandi inprimis ex Catalogo faciens Palatinatui Posnaniensi, tum demum cæteris juxta Ordinem legibus præscriptum. Jam extremæ declarationes peragebantur, cum Illustrissimus Primas advenit. Expeditis uniformiter omnibus pro more, ter interrogavit: an consensus omnium esset, tandem cum summa congratulatione nominavit Principem Electum; jussitq; ad tres Portas valli (totidem enim erant) proclamare. Io Triumphe, vivat Rex, continuò clamatum ab omnibus, tum ingenua procumbens: TE DEUM LAUDAMUS concinuit omnis populus; explosa egregiè circa circum valli per integram fere horam indesinenter sclopeta, donec aer obductis fumo, & excusso ab ungulâ pulvere nubibus ater, omne serenum oculis eriperet.

Invitatus post hæc ab Illustrissimo Archiepiscopo Princeps ad Rhedam, obviis circa templum in arena Minorum Fratrum de Observantia lucernis exceptus est, atq; in Arcem deductus, multis Senatorum eum in Arce præstolantibus. Tormenta per totam noctem ad horam ferè sextam post ortum solis pro suo Principe toto ore loquebantur. Electionem hanc Poloni Regis non sine Numinis cura ac manifesto cæli favore evenisse ii arbitrabantur, qui fortuitos quosq; eventus non incertis causis sed fatis, sed Divinæ attribuunt Providentiæ. Nominatio Piasti inprimis

in

in Palatinatu Callissiensi divulgata est, non attento Imperii arcano, posse domi quam alibi Principem Polonos quærere & habere: juvit id consilium dissonantia inter Palatinatus Electorales, notorium futuræ scissionis indicium, plurimis pro Lotharingo, multis sed pervicaciter pro Neoburgo nitentibus: Audita voce Piasti, universi in amorem, felici Protopiasti auspicio, ignoti quamvis boni, ruere; acclamationibus cælum implere: è vicino stantes auditis his vocibus idem sentire, ac omnes velut uno spiritu afflati nihil præter Piastum desiderare. Nondum manifesta inter Nobiles concordia, & iam prospera prodigia erant futuræ felicitatis nuncia: examen apum Palatinatus Lanciciensis armatam Nobilitatem placidè prætervolans in terra ante signa consedit; quod jussu Præfectorum in unum collectum Sacerdoti tunc præsenti redditum est. Sub tempus declarationum in Rota Palatinatuum, marina hirundo nivei coloris per medium Rotæ in aere fluctuans à multis visa est. Innocenter albus color regnaturum Polonis Principem designarit? an vicinis mari ac Boristheni gentibus malaciam pacis portendi voluerit? utrumq; credere consentaneum est. Illud vero potissimum admirationem humanam superare videtur, cum sit supra humani ingenii capacitatem, quomodo in tanta multitudine mortalium, dum suis aut alienis affectibus obnoxii, factionibus colligati, odiis privatis infensi, ære externæ largitionis gravati, æmulatione & arrogantiâ, magnificentiâ & opum magnitudine Principe facto potiores, jejunæ aliorum, aliorum obrutæ mero voces in unum potuerint coalescere. An quod hos eadem spes fortunæ placatos reddiderit? illos contemptus rei ludificaverit, quod nunquam crediderint evenire potuisse quod factum est: publico consensu victos mirari maluisse quam impedire; dum opus destinatum sæculorum memoria, fata maturabant. id quoq; puto cæteris accidisse. Consonantiam experrectarum & temulentarum vocum non scrutor rationibus sed miror; Et dum miror Augustissimæ Reginæ Poloniæ in Polonos amorem ac protectionem, Divinæ Majestatis in Filio clementiam depereo: etenim dum Neoburgum alii, posita in ipso portu bonæ spei votorum confidentia, non

E erroneâ

erroneâ ſpe officiis ac veneratione deſtinabant imperio, alium fata Principem in Sarmatarum favorem ſalutemq; in occulto tenebant.

Illuxerat feſtivitas Corporis Chriſti illuſtris ſumpto de corpore Reip. Polonæ Rege, audientiis matutinum tempus abſumptum; Nuncii Apoſtolici, Cæſaris, & Sueciæ Regis Legatorum. Hora decima egreſſus eſt ad templum præſtolante cum ſacrificio loci ordinario, multis eum Illuſtribus perſonis anteeuntibus, deferente Scipionem Regni Cancellario. Templum foribus ab Arce ſituatis ingreſſus eſt, Regaliq; ad dexteram Altaris conſedit ſede. ingens hominum multitudo oppleverat templum, adeò ut nonnullis anxietas deliquii cauſa fuerit. peracta Miſſa Concionem ſeu verius ſacram orationem habuit Poplavius. Finita Concione proceſſionaliter Venerabile comitans ad templum Novæ civitatis Matris Auguſtiſſimæ proceſſit. Reverſusq; Cancellarium Regni cum Procancellario pro prandio habuit. in dultum lætitiæ ad horam quartam, cum ſol tepeſcere cæpit multumq; iam de rigore æſtus illius diei remiſſum fuerat: Nobilitas armata in campis Regem expectabat, cui gratias acturus pro ſuffragiis liberaliter in ſe collatis, griſei coloris aſcendit equum, comitante eum equite Illmo. Procancellario: duo Raitarorum vexilla antecedebant, tum ingens numerus Cavalcatæ anteequitabat & ſequebatur. Stabat cujusq; Palatinatus diſpoſita per acies Nobilitas, â Szopalverſus Uiazdow ingentem camporum occupans planitiem: Magnatum ſumptuoſa ſatellitia ſuis quæq; Palatinatibus aſſiſtebant: egregiè ordinatæ acies, diſtincti per gentes exercitus, inſtructus optimè armis eques, probe veſtitus pedeſtris miles, generoſi equi, inſignis tubarum ubiq; concentus, tympanorum ſtrepitus, fulgentia ſigna, latè expanſa vexilla, ſplendore & ferro terribilis miles, in ipſa pace atrox belli facies: nonaginta millia inſtructi exercitus augebant ſpectantium animos terrebantq;. Rex ut quamq; acceſſerat Nobilitatis armatæ turmam, Palatinis Ducibus grates referrebat, cæteros intecto capite & reclini venerabatur. Ubi præteriiſſet in triumphum ab univerſis bombardæ explodebantur. Nec tamen ea humanitas Principis ſuffecit præconceptæ de eo Nobilitatis ſpei & amori. Querulabantur non occulti, non modo Duces, verum ſe quoq; pari honore dignos fuiſſe, cum non Raitarorum Germanorum turmas, ſed Equitum Polonorum Ordines prætervehēretur: adeò apud Polonos imperia Regum, cum ſolâ conſtent ſubditorum benevolentiâ, reciproco Principum amore nec diſpari humanitate æſtimantur. Quatuor plus ultrà horarum ſpacium luſtratio robuſtisſimi exercitus abſumpſit: quem nemo Regum aut Principum in orbe univerſo, nullo penitus fortunarum ſuarum aut publicarum opum diſpendio, ne obulo quidem erogato (cum apud Orientales nationes cæterosq; Principes, qui latè orbi imperant omnipotenti Imperio, Timarrorum quoq; exercitus magno eis conſtare ſoleat,) facilius comparare & habere poteſt exercitum, armis optimè inſtructum, militiæ peritum, ad bella expeditum, præliorum avidum. Iam ſol diem valere jubebat cum Rex in Arcem regredi ſtatuit, ad regreſſum ejus exploſæ ſunt majores machinæ donec ſol diem dereret.

Sequens dies Veneris erat, & â corruptis nimiæ potentiæ inſtrumentis non amoris in Principem, ſed odii infelix tela ordiri cæpta eſt. Inſtituebantur â male contentis conſilia ad impediendum Electionis Actum, cum pridie ultro & præſentes conſenſiſſent. Mareſchalcus in Rotâ Equeſtri propoſuit ut ad Pactorum Conventorum Tractatus deſcenderent: arrepta occaſione urgebant nonnulli, ut in medio Rotæ tractarentur. Sed contra Epiſcopus Cracovienſis diſſeruit, antiquo more receptum eſſe, exorbitantias non in medio Rotæ, ſed per Deputatos ex Rota tractari, & modificari conſueviſſe. Uſus Illuſtriſſimus Procancellarius occaſione, id ſe optare aſſeruit, quo maturius expedirentur: jamque â Sereniſſimo Rege aſſignatos ad Tractatum Pactorum Conventorum Miniſtros Sigilli utriusq; gentis tum ex Equeſtri ordine: quorum nomina ex charta ſpecificavit. Multum temporis pro & contra rationibus diſtractum eſt; donec adventu Legatorum, â bellicâ Nobilitatis congregatione ſedarentur; quorum unus ferociter declaravit, miſſos ſe ab armata Nobilitate, quæ admodum affecta eſt rumore, quaſi impii Cives adverſus Electum

Regem

Regem perfida consilia molirentur, proinde libenter informari vellent, an cum famâ facta congruerent, reversuros se statim universos & in seditionis capita seriò inquisituros. Reverendissimus Archiepiscopus respondit: irrita esse quæ afferentur, & ad odium Magnorum conficta civium. Post hæc unus Legatorum ad genua Reverendissimi Primatis supplex procubuit; obsecrans illum, ut manifestum faceret, si quæ illi nota essent consilia adversus Serenissimum Regem & salutem Reipubl. inita. Medio tempore quo hæc agebantur, vehementissimus turbo exortus est, fuliginosæ cæperunt lucem densare nubes, minari tonitrua, coruscare fulgura, tempestas imbribus sævire, donec turbulenta illa materia de Principe mutando finiretur: ipso cælo scelestis ingeniis perfidiam exprobrante. Conventum tandem, ut Pacta conventa per Deputatos in Arce tractarentur in conclavi Reginalis Majestatis, statimq; rediit cæli tranquillitas: assignati sunt, ab Illustrissimo Primate ex Senatu Tres Episcopi, totidem Palatini, & Castellani singuli ex gentibus, à Mareschalco Equestri, bini ex singulis Palatinatibus, singuli ex Terris. Expedita Deputatorum nominatione, appropinquante nocte discessum est. Aderat dies Saturni jamq; in Arcem confluxerant universi, qui exorbitantias, qui Pacta conuenta maturarent. Conventum à paucis in eum ordinem, qui in Rota definiri non potuit, ut seorsivè utraq; negotia expedirentur. Deputati itaq; ad exorbitantias in Senatorio conclavi remanserunt; quibus Pactorum cura erat, ad Reginale perrexerunt conclave, ubi facta Propositione à Reverendissimo Episcopo Posnaniensi & à Mareschalco Equestri de Ordine & Methodo tractandorum Pactorum conventorum, ut imprimis ea tractarentur, quæ ad Rempublicam pertinerent, postremò quæ circumscribendo Principi conducerent, admittendosq; more majorum Oratores Principis ad declarandos Regiæ Majestatis sensus, censebant suadebantq;: multa contrarium sentientium fuere argumenta. Præter consvetudinem & naturam moris Electum esse Regem de corpore Reipublicæ, non ab externo Principe venire Legatos, nihil oblaturos Reipubl. cum nihil largiri possit, satis temporis ad inducendos Oratores ubi communi consensu Pacta conventa coaluissent, non enim expedire, ut ad crudas materias invitarentur. Mora tandem non ratio persuasit, ut excipiendos consentirent: Deputati itaq; sunt, aliquot tàm Senatorii quàm Equestris Ordinis insignes viri, ad introducendos Principis Oratores. Quorum Princeps Reverendissimus Episcopus Cujaviensis disseruit: nullos equidem Reipubl. offerre Serenissimum Regem Milliones, omnia tamen daturum si pacem dederit. Responsum à Reverendissimo Episcopo Vilnensi Sapieha, & à Mareschalco Equestri satis convenienter: tum cum honore dimissi sunt; Conventumq; ut à Mareschalco Equestri, (qui tum scipionem tenebat in absentia Sigilli custodum, liberisq; vocibus præsidebat,) Vladislai Pacta Conventa legerentur, illis addere aut minuere licitum esset: variæ interim materiæ proferebantur, inter quas Illustris sententia enituit, ut Palatinatus cujuslibet Nobilitas in conventibus in locum vacantis subsellii quatuor Candidatos nominaret, Senatorum in Comitiis Regni generalibus pluralitas votorum definiret, cui Princeps dignitatem Satrapiæ aut quamcunq; aliam prærogativam conferre deberet. Per illicita petendi via honores occludi videbatur, restringi ambitus deteriorum, summa adipiscendi per scelera & obscæna adulationis; corruptorum in omne nefas omnis ætatis morum familiares jam licitationes, opulentis largiendi vitiis, quæ virtus meruerat, eripi campus videbatur, aureum sæculum postliminio reduci sperabatur, ubi solas virtutes præmia sequerentur. Utile id in publicum, honestum quà privatim, firmandæ liberæ Reipubl. eximium Aristocratiæ Arcanum, paucorum dissensu aut malevolentiâ, seu potiùs libidine assentationis, dum præsentia conducerent, modicâ in posterum aut nullâ asserendæ libertatis curâ, irritum fuit. Sessio ejus diei ultra modum, bonorum civium zelo extracta est ad horam fere tertiam pomeridianam, volentium ea temporis indulgentia pacta conventa concludere: ob nimios discursus & altercationes perfici tàm pium opus non potuit. Exinde discessum ad Rotam, factaq; copia consulendi de Republ. quæsitum à Marschalco pauca prælocuto, an omnium mens esset legendi puncta, quæ per Deputatos ad Pacta conventa stetissent? pauca fuere, percurri nihilominus omnia à Mare-

 schalco

schalco non potuere, ob vana certamina quæ plus confusionis afferebant, quàm rationis.

Duodecimo Calendas Junii extracta ad meridiem, Sessio à Deputatis ad Pacta conventa inchoata est; ibi famulante occasione Subjudex Palatinatus Ravensis Vice-Instigator Regni, libertatem vocis non circumscribendam sed legibus firmandam censuit, si à Serenissimo Principe suprema officia, Sigilla, Campiductorales Clavæ cæteræq; magni in Republ. momenti potestates propinquis conferantur, quos ei millenos in sua familia promptum est invenire. Egregia & illa sententia de Cleinodiis ac Supellectili post decessum Principis Thesauro Reipubl. inferenda & appropriânda, resentimento Reverendissimi Procancellarii; ut solum id in casu sterilitatis valeret, extenuata. Tandem asserente eo, id quoq; injustum sibi videri, si propriis rebus Domino disponere non liceat, potestasq; testandæ extremæ voluntatis contra Jus naturæ ac omne fas eripiatur: non attento, omnem fortunam hausturum Principem è Reipubl. penu, nec ullum tam exiguum aut grandioris fortunæ beneficium habiturum, quod non immerito Reipubl. favori acceptum deberetur, penitus suppressa est. Inter artes erat secretioris solertiæ in Contractu nuptiali Serenissimi Principis aliquam quoq; adjicere conditionem; neq; neglectum eo in passu vidimus ingenium. Major discrepantia sensuum rationumq; ubi ad constituendum ordinem Regestri Comitialium Regni causarum deventum est: omnibus ferè nitentibus, ut causæ eo ordine tractarentur quo in Catalogum seu regestrum inscriptæ fuerint, nec facultas esset Principi eas pro libitu transferendi. Illustrissimus Primas dissonantiam suam ratione tuebatur, futuram eam potestatem regestrandarum causarum in manu scribarum, qui precio corrupti, contra dignitatem Reipubl. eam sibi usurpabunt cum licentia potestatem. Occultius Reverendissimus Procancellarius suadendo, declinabat in contrarium sensum, saltem causam magni momenti licitum esset Principi extra Regestrum ad beneplacitum suum judicare; sed eam vocem cùm aspernarentur & obstreperent vocibus, palam professus est, id quoq; se ut cæteri Nobilium ex libertate usurpare,

ac

ac præsentem materiam lege firmari nullatenus permittere. Dispari animorum contentione provisionem Serenissimi Principis abdicati tuebantur; sed renitentibus strenuè Deputatis Equestris ordinis, cum negotio de Campiductorali Clava Procancellario M. Ducatus Lithvaniæ collata, velut pro subsidio ad Rotam Equestrem rejecta est. Quamvis forte parum mihi expedierat eas sententias posteritatis judicio prodere, quæ per incorrupta majorum instituta & flagranti libertatis zelo honestæ, aut per dedecus servilis adulationis, vel nimiâ spe & prægnanti libidine futuræ potentiæ, ut in publicum noxiæ, ita cùm sine cura libertatis legumq; agi deprehenderentur, non sine nota & perenni famæ dehonestamento in familias, vero posteritatis sæculorumq; expenderentur judicio; simulq; quæ tunc rerum facies, quàm labefactata Reipubl. forma, quantum publicâ egestate, singulorum avaritiâ, de antiquo Reipubl. decesserit splendore, assuetis ad licitationem animis; ubi vili erat pro precio quæstuosa virtus; multis libertatis studium profitentibus statimq; negligentibus; cùm non ex amore, sed ex usu, aut ob metum & pudorem, ne plurium consensu vincerentur, ab honestissimis quibusq; sententiis desciverint. Demum incuriosa virtutis Majorum posterior ætas meminisset temporum, quam Reipubl. formam primi parentes reliquerint, ulteriora miraretur, præsentia non sequeretur, nec voto & affectu Rempubl. reddere beatam cuperet, sed moribus & antiquo Legum cultu. In Equestri Rota urgebant Zamoiscii, impetratâ à Mareschalco voce, ut Respubl. deputare dignaretur ad Serenissimum Regem, ut ille cum Illustrissima Principissa Matre sua conferre vellet, & authoritate sua id efficere, ut illis in eorum desideriis satisfieri posset: promoventibus aliis, aliis negantibus, cæteris lectionem Pactorum conventorum urgentibus, integra Sessio evanuit.

Posterâ die in Arce cùm de distributione Vacantiarum ageretur, Jura Indigenatus Terrarum Prussiæ strenuè à Regnicolis oppugnata, & à nostris egregiâ tuitione propugnata sunt, donec solutâ sessione ad Rotam Equestrem ea quæstio ab omnibus decidenda rejiceretur. In Rota cùm Pacta conventa Director Equestris

legere

legere contenderet, Succamerarius Mśćislaviensis arreptâ voce conquestus est, se in periculo honoris esse, cum injustam patiatur impetitionem à quodam cive, qui illum prius ad generale forum Capturale provocavit, publicatâ verò abrogatione Judiciorum, denuò ad judicium Marschalci Regni citaverit, ut tandem post discessum suum in periculum honoris conjicere posset. Varia eâ super re vota, consensu rata, aut dissensu irrita fuere: ostendentibus nonnullis legem quæ exciperet omnes Nuncios eorumq; familiam à judiciis quibusvis super eos extendendis; aliis in contrarium afferentibus, eam legem in præsenti actu Electionis subesse exceptioni, cum hic nulli in suis personis Palatinatus repræsentantes Nuncii, sed universa Nobilitas adsit & privato cuique licita activitas. Consensu tamen publico stetit, ut ad Mareschalcum Regni Director Equestris deputaret, ut ab eo judicio Judici suo abstinere mandaret: cæteri volebant ut Mareschalcus Equestris quatuor Deputatos ex singulis gentibus nominaret, qui hanc causam formato Judicio definirent. Inter has controversias similesq; discursus noctis primordium Rotæ consilium diremit.

Decimo quinto Calendas Junii Solennitas octavæ Corporis Christi pietate Christiana illustris consilium de Repub. ad horam sextam vespertinam retraxit: id ægrè tulere multi, cùm eodem tempore & ad Rotam & in Arcem confluerет Equestris ordo ambiguus consilii. Materia Indigenatus iterum occasio concertationibus fuit, remoraq; publicorum consiliorum, nec amplius prolongationem pati posse: In hac porrò Sessione Pactorum conventorum cum nihil in vimConclusionis,sed tantummodo præparationis agitari posset, in Rota Equestri satiùs esse de mane Sessionem inchoare, ut ea ratione facilius expediendis Reipub, negotiis occurri posset.

Decimo sexto Calendas Junii solito maturius in Rotam Senatus & Eques convenere. Sessio ultra modum per integram diem continuata, contendentibus vota ac spem publicam, optato Consiliorum fine coronare. Expediri nihilominus non potuit ob graves materias & solida rationum certamina. Insignis utilitate Reipub.

Reipub. excusatus invidiæ communis status ratione conceptus, ne Rex suprema Officia Sigillorum Regni, Præfecturarum Exercitus, cuicunq; conferre præsumeret, sine expresso in Comitiis Regni Generalibus Reipub. judicio & assensu: contraventione nimio Aulæ favori litantium suppressus est, non sine dolore bonorum Civium, nullis affectibus obnoxiorum. Materia incompatibilium majori motu agitata cum grandiori temporis detrimento, multis pervicaciter urgentibus, quos Radivilianus afflavit favor, ut id quoq; adjiceretur Punctum, salvis modernis possessoribus. Paceani è diametro legem de incompatibilibus reassumi contendebant, sine adjecto, quod subsistere non posset. Vix tandem præcipuorum in Repub. virorum precibus cohibiti sunt, quin in apertas erumperent contentiones: pollicente Reverendissimo Archiepiscopo, brevi temporis momento se dissonos illorum animos suâ aliorumq;, obsequii operâ conciliaturum; biduo super tractatu concordiæ absumpto, irritatis magis animis quam compositis relicti sunt. Reliquum temporis, Provisionis materia Casimiri Principis prodegit, Reverendissimo Episcopo Varmiensi Legationem obeunte, & amæna quamvis oratione fauorem Principi suo quærente, confusionem tamen & invidiam frementis populi declinare non potuit. Illustrissimus Primas nomine Senatus magnificè & pro causa fidenter respondit: Marschalcus Equestris explorata singulorum Palatinatuum voluntate; Equestrem quoq; ordinem Provisioni Serenissimi Principis libenter annuere, hac adjectâ cautelâ, ut Privatorum injuriis civili bello irrogatis satisfiat, Tum Kuropatnicius libenter se Provisioni Serenissimi Principis Casimiri annuere, ita tamen ut & mercatoribus satisfiat, qui datos Tartaris à Supremo Duce Exercituum Regni pro obsidibus insignes milites mille aureis redemerunt. Actum & de persolvendis ex publico Cataphractorum, vulgò Usarorum vexillo Illustrissimi Principis Campiductoris Regni stipendiis, dumq; alii modos insinuant, Supremus Thesaurarius Regni inopiam Thesauri testatur & excusat. Nox, turbo, Procella, confusas materias distraxêre.

Primo Calendas Julii tempestivè ad Rotam Senatus & Eques confluxerunt, omniaq; ferè Pacta conventa ad meridiem communi concordia confirmata sunt, reliquæ materiæ parem prosperi status eventum præstolabantur: Cùm repentè odiorum materies inter partes exarsit, subministrante fomitem Castellano Posnaniensi Grzymaltovio per projectum, mediumue, à tempestate ad res turbandas & convellendam Reipubl. tranquillitatem validum; quasi Radivilius Procancellarius M. Ducatus Lithvaniæ præscriberet Regi Electo leges, suaderetue, quid de eis concedendum aut rejiciendum esset. Jam ad infesta, jam & ad convitia partes transgrediebantur: Cùm rursum Lithvani novis motibus occasionem præbuere, urgentibus nonnullis Lithvanorum exercitus dimissionem, aliis tuentibus suadentibusq;, id quamvis necessarium & utile sibi suisq; rebus esse fateantur, nihilominus tamen aliter id evenire non posse, nisi debita prius stipendia militi numerentur; parabantq; ex consilio Reipubl. seorsivam Sessionem, ut inter se super eo negotio differentias modificare possent. Episcopo Cuiaviense inter Magnates Lithvaniæ suam interponente authoritatem firmata concordia; ut Radziuillius minori Sigillo & Campiductiorali Clava potiretur, sed bona quæ olim à Palatinatu Vilnensi avulserat, decem millium censu commendata, Supremo Duci Exercitus Lithvanici Pacio, eidemq; Palatino Vilnensi dimitteret, hinc certa spes erat eâ die definiendorum Reipubl. Consiliorum. Cum Zamoiscius impetratâ voce acriter conquestus, quòd in æquali Republ, non flere, non supplicare, judicio demum finiendi litem facultas misero non daretur, protestatione solemniter facta contra totum Electionis actum, Pactorum conventorum definitionem, & præstando super ea Electi Regis juramento, erumpens ex Rota discessit. Leviter primò & contemptim à Nunciis Palatinatus Sendomiriensis habita ea protestatio, tanquam unus illorum infamiæ pæna innodatus, alter complicitatis reus, impedire activitatem totius Rotæ non possent. Diversam ad hæc naturam Comitiorum Electionis à cæteris Regni Comitiis causabantur; nec mittere ex Rota

Rota ad revocandos, quamvis multi suadebant urgebantq; permisere: vix consentientes, ut Director Equestris Rotæ nomine suo ad illos privatim expediret, quorum legatio successus vacua fuit: sed postquam Mareschalcum Regni, qui pro tum liberis vocibus præsidebat, posuisse scipionem adverterunt, & libertatis activitati facultatem vocum dispensandi renunciasse; pro libitu vocibus, prout cuiq; affectus aut ingenium suppeditabat, disseruere. Inter cæteros Judex Sendomiriensis censuit, ut à majoribus præscriptum & concessum arriperent exemplum, qui in similibus Electionis casibus, quatuor aut plures selectos ex Republ. viros deputabant, qui contra hujusmodi convulsores Reipubl. Sancitorum, solemnem nomine Reipubl. facerent protestationem, ne Reipubl. securitas, ne Statuum tranquillitas confunderetur: hoc tamen medium eventu irritum fuit, suspicante Repub. illum casum non factionis malevolentiâ, sed justo dolore injuriati civis evenisse, nec multò post ex Rota Equestri discessum est.

Secundo nonas Julii frequentissimo Senatu consultatum, qua ratione Zamoscii revocari possent. Tandem ut in metu evenire solet ac Reipubl. periculo, citius quam pro more (cùm deformatis corruptissimæ Reipubl. institutis illud quoq; crudi moris irrepsit inconveniens, minimas etiam materias infinitis impraegnandi discursibus, diversarum obtrusu materiarum, dissonas prolificare voces, non rebus sed verbis studere, plus loqui quam sentire, agendi tempora consulendo extrahere, orationem verbis ornare, Rempubl. detrimento temporis, jejunam consilii, velut diæta quadam afficere non sanare) communi consensu approbatum est illud medium, ut ad illos Mareschalcus equestris Ordinis mitteret legatum è medio Rotæ publico nomine, proponeretq; illis Reipubl. facilitatem, quæ illos Constitutionis fide assecurare intendat definiendæ eorum causæ in Comitiis Coronationis, judicandæ per deputatos 12. ex singulis gentibus; missusq; ad eos Succamerarius Brestensis Cujaviensis, cum hac declaratione, paulò post regressus irrito conatu, nam illi hoc medio male contenti, deputatorum tàm grandem numerum pertimescebant, quo-

rum ambitus ut evitari non posset, ita eorum causæ summum adferret discrimen; suum quoq; projectum Reipubl. miserunt, ubi non modo judicium petebant à Republ., verùm etiam ne ordinatio majorum suorum circa bona Zamosciana periclitaretur, postulabant. Id rescriptum apud plurimos summæ indignationis motivum fuit, versiq; ad consilia universi, vana rationum momenta afferebant, ut Serenissimo Principi Electo, quoniam Zamoiscius contra firmata præsenti consensu Pacta conventa protestatus sit, Casimiriana Pacta conventa proponerentur, moderna autem, & quicquid Respubl. sub tempus Coronationis offerret, Rex sub nexu præsentis juramenti se rursum alio juramento firmaturum sponderet: Jamq; hoc medium omnium consensum invenisse videbatur; Cùm Reverendissimus Episcopus Cracoviensis contra disseruit, id sibi penitus placere non posse, cum multa inveniantur in pactis Casimirianis quæ Rex nulla ratione sine læsione conscientiæ & perjurii periculo jurata fide firmare posit, nec præsentem Principem deceat. Tum progressi dubii de protestationibus contra Zamoiscium faciendis publico nomine, disseruere: eum pro hoste Patriæ declarando: Alii recurrendum esse censebant ad Confœderationem super turbatores Reipubl. & scissionis fomentatores ineundam, ex vi Confœderationis proponendos Principi articulos, super quos juraret. Ad retinenda præsentia Pacta conventa inclinatos jam animos validius impulit Pac Magnus Cancellarius M. D. Lithvaniæ, asserendo, se super Pacta conventa Casimiriana nulla ratione consentire posse: nam si activitatem Respubl. habere non potest, quomodo in afferendis Regi Pactis conventis Casimirianis novam legem formare posit? Satius esse & honestius, ut Princeps Electus juramento firmet præsentia Pacta conventa, in quæ tota Respubl. & ipsi protestantes consensissent. Conversa proinde omnium vota, an activitatem Respubl. sibi restituere posset? Illustrissimus Primas egregiè servatâ in sua sententiâ mediocritate, assecuranda esse illis per Constitutionem judicia censuit, eo adjecto, Rempub. omnes eis concessuram, quæ antea ab ipsa petiissent, tum deinde liberè ad felicem consiliorum coronidem condescendi posse. At Judex Sendomiriensis acriter invectus in Zamoiscios contendebat Reipl. activitati nihil derogatum esse per protestationem à Zamoiscio factam, qui cùm contra totum Actum Electionis protestatus sit, & Pacta conventa in quæ ultrò consenserat; proinde eam protestationem eneruem & irritam esse. His aliisq; rationibus exstimulati, & approbare videbantur, & non plene consentire super iis consiliis quorum effectum atq; finem desiderabant. Recentia tamen Pacta conventa placuêre, utpote quæ multùm præsenti Reip. statui conducere præsumebantur. Jam fatali impetu properabatur, ut Serenissimus REX Electus super ea juramentum præstaret: Exorbitantias verò sub nexu ejusdem juramenti quæ in futura coronatione statim post actum solennitatis tractari deberent, se firmaturum polliceretur; Illæ nihilomius exorbitantiæ quæ in Comitiis præsentibus Electionis publica concordia convaluissent, Actis publicis ingrossarentur, quarum extractum Marschalcus Equestris Ordinis futuro Directori Comitiorum Coronationis pro informatione Reip. offerret. Nihil deesse ad Coronidem videbatur, cum Cancellarius M. D. Lith. disservit diem jam deficere: Juramentum Regis Electi nondum lectum esse à Mareschalco Equestris Ordinis: materiam M. D. Lith. dimittendi exercitus, qui sine exolutione stipendiorum in Confœderationem potius abiret, quam se dimitti pateretur, exolutionem sine tributis contingere non posse. Proinde concederent M. D. Lith. brevem moram, ut saltem crastina die tantum negotium inito in Arce consilio modificare posset. Restabent adhuc expediendarum Sveciæ aliorumq; Principum Legationum materiæ, sed de his nihil tractari poterat sequenti die, sine præsentia Nunciorum M. D. Lith. qui per binos dies materiam suam facilitate non poterant; frequentante nihilominus Rotam Mareschalco Equestri ac concessa publicis consiliis discretione temporis non tædiosâ, sessio solvebatur.

Dies Saturni Comitialis operis finem, aut consiliorum confusionem expectabat. Cum hora tertia postmeridiana universus

 Sena-

Senatus &Eques, intentus quisq; prout cuiq; mens & affectus, prosperis aut adversis votis suis in Rota affuit. Magn Ducatus Lithvaniæ per Deputatos tantùm ex consessu suo Reipub. negotia juvit; nam eâ die ex Arce ad Szopam sessionem suam transtulerunt, cùm intra tres dies dimittendi exercitûs adæquatas non potuissent invenire rationes, cujus negotii decisionem ad futura Coronationis Comitia rejecerunt. Zamoisciorum Causa rursum controversiarum materies, agendorum consiliorum mora, cum in suis desideriis paulo ante acriter persisterent, insperata mutatione (qui pridie Rempubl. terruerant, trepidabant,) variis in Rota excepti vocibus, ac penè pro hostibus patriæ a nonnullis declarati ac proclamati, & qui prius soli spiritu feroces, adversis suæ causæ leges dabant; Reipubl. Majestatem reveriti, quieti intentiq; mandato Imperatricis Fortunæ & fatis submisere animos.

Deerat jam justa litibus materia. Unde mirabilem confusionem & cum luctu spectare expedit; egregiæ quoq; materiæ, publico juventæ commodo, discursibus agitabantur; & sæpe vanis, aut speciosis rationibus ne coalescerent, corrumpebantur, adeò corrupti a moribus majorum, ut â nulla in universo terrarum orbe Natione, accommodatius illa Paræmia usurpari posit, quàm ab inclyto, sed jam declivi Sarmatiæ Regno: Dum Romæ consulitur, Roma periit. Etant in Rota Equestri ex Palatinatu Podlachiæ & Ducatu Mazoviæ, qui publicis sumptibus ad retinendum præsidium in fortalitio Barensi contradicerent. Coronationis Comitiorum tempus 29. Septembris celebrandum Cracoviæ: particularium in Palatinatibus & districtibus Comitiorum præfixio intra sex septimanas â conclusione Comitiorum Electionis ab Illustrissimo Primate declarata est. Jam Sol diem deserebat, cùm a Mareschalco Equestris ordiuis, Rota juramenti Electo Regi exhibenda, super quam postero die juraret, præsentata est. Tum ubi consiliorum finis aderat, Director Equestris insigne officii sui, scipionem ponens, gratias egit pro beneficio liberaliter in se collato Equestri ordini, cui pro ingenti labore & continuò exantlatis pro Republ. curis, pari officiorum testificatione Equestris ordo reclamavit. Iis diebus advenerant Cosacorum Nuncii pactorum Hadziacensium Confirmationem â Republ. & Electo Principe petituri: obedientiam Reipubl. & patriæ amorem, vt quondam, antequam bello seruili per summam injuriam & oppressionem status sui miscerentur, promittentes: ac fideliter se Dominio Reipubl. ac Principis Imperio parituros; si paterno affectu in posterum habeantur, & justo regantur imperio.

Ipsis Nonis Julii Rex Electus ad templum progressus est, non capiente Sacrâ æde, quamvis non angusto spacio, populi multitudinem: Reverendissimo Archiepiscopo ad magnum Altare sacrum celebrante, magno omnium favore, quod raro viderant, laudantium & mirantium: stabant â dextris Archiepiscopalis Eminentiæ; A sinistris Episcopalis dignitatis insignia, ipse specie Magificus ore, verbis, aspectu, motu deniq; ad elegantiam compositus, illustrem ejus diei actum oneraverat, ac ornaverat magnificentiâ; Peracto sacrificio stabat Illustrissimus Primas in eo ornatu quem induerat pro gradibus altaris, tenens manibus Evangelium super quo Rex Jurejurando firmaret Pacta Conventa: Ad quem Princeps pietatis manifestus procedens, flexo genu exhibente ei Rotam Juramenti Archiepiscopo, de more juramentum præstitit. Tum Illustrissimus Primas specie Senatûs, Mareschalcus Epuestris Ordinis nomine Nobilitatis grati animi testificationem, suæ quisq; commisit suadæ. Principis ore gratiarum actionem Illustrissimus Palatinus Culmensis Gninscius reddidit. Transactis ceremoniis Mareschalcus Forensis clara voce publicavit: Polonos jam justum Regem habere. Hic finis Comitiorum fuit: confuso tractandorum negotiorum ordine parum decorus; malis artibus & ingeniorum stratagematibus dubius, ac penè insperatus: inversâ electionis methodo, Reipubl ominosus; altè radicatis periculosus factionibus: nisi quòd malorum metum, & graviora metu ipsa mala, supremâ lege Fatorum Sarmatici fortuna Imperii abolevit.